

УДК 373.2.091.313

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-6-13>

## ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФАХОВИХ МЕТОДИК В ОСВІТНЬО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

**О. А. Алеко**

ORCID 0000-0002-4935-1093

*У статті обґрунтована необхідність застосування мультидисциплінарних технологій фахових методик в освітньо-виховному процесі закладів дошкільної освіти. Подано аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення проблеми впровадження освітніх технологій. Схарактеризовано вимоги сучасних законодавчих документів щодо означеної проблеми. Проаналізовано провідні дефініції дослідження з точки зору світових і вітчизняних науковців, а саме, технологія, педагогічна технологія, мультидисциплінарний підхід. Запропоновано обґрунтування позицій прихильників і супротивників теорії існування педагогічної технології як інструменту навчання і виховання, яким можуть оволодіти педагоги.*

*Подана точка зору сучасних дослідників щодо переваг використання мультидисциплінарного підходу. Деталізовано особливості та показники застосування мультидисциплінарного підходу. Акцентовано увагу на основних критеріях, за якими має розроблятися педагогічна технологія. Доведена необхідність збереження морального аспекту будь-якої технології, її валеологічної обґрунтованості, духовної екологічності. Конкретизована сутність застосування проєктної технології та технології здоров'ятворення. Проаналізовані складові здоров'ятворювальної технології, а саме здоров'язбережувальні, здоров'яформувальні та здоров'язвивальні технології. У підсумку наголошено на необхідності підвищення рівня педагогічної майстерності, творчості та професійної компетентності дошкільних фахівців при впровадженні мультидисциплінарних технологій фахових методик в освітньо-виховний процес закладів дошкільної освіти.*

**Ключові слова:** *мультидисциплінарний підхід, технологія, педагогічна технологія, освітньо-виховний процес, заклад дошкільної освіти.*

**Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.** Українське суспільство сьогодні знаходиться на новому, визначальному етапі свого розвитку. Соціокультурні запити суспільства ставлять перед усією системою освіти нові питання і висувають суттєві, надважливі завдання, серед яких першочергове місце займає завдання підвищення якості та доступності дошкільної освіти. Провідною метою реформи в сфері освіти є виховання активної, самостійної, вмотивованої особистості з сучасним, розвиненим, критичним мисленням, яка має прагнення до самовираження, прояву власної позиції, сміливість у нестандартному, творчому вирішенні поставлених завдань.

Сучасні законодавчі акти та нормативні документи про освіту (Концепція розвитку дошкільної освіти в Україні (2020), Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про дошкільну освіту» (2001), Державний стандарт дошкільної освіти (2021), Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020) тощо) наголошують на тому, що перед фахівцями національної системи дошкільної освіти постає нагальне завдання – забезпечити дітей якісними знаннями та сформувати необхідні життєві компетентності, максимально розкрити творчий та інтелектуальний потенціал дошкільників. Так, відповідно до положень Державного стандарту дошкільної (2021) освіти необхідно формувати у дошкільників уміння міркувати, орієнтуватися в усьому, що їх оточує, належно оцінювати життєві ситуації, приймати самостійні рішення, аргументувати свої міркування, помічати і розкривати причинно-наслідкові зв'язки в довкіллі.

Сьогодні відбувається активна еволюція не тільки змісту, але форм і методів освітньо-виховного процесу, що спонукає фахівців дошкільної освіти до розробки та впровадження нових мультисциплінарних освітніх технологій. Як показує досвід, усе нове з часом стає традицією, від якої не потрібно в жодному разі відмовлятися остаточно, навідріз. Очевидним є той факт, що освіта, орієнтована на передачу знань, умінь і навичок на тепер себе повністю вичерпала. Нині новаторами стають яскраві, рішучі особистості, відкриті новому, майбутньому, налаштовані на конструктивні дії в постійно змінюваних умовах, які мають критичний і творчий підхід.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор.** Звернемося до аналізу провідних для нашого дослідження дефініцій. Технологія, яка зародилась ще в 40-і роки минулого століття як категорія педагогіки, стрімко ввійшла в понятійний науковий апарат розвинених країн світу. Що стосується педагогічної технології, то за переконанням провідних науковців, зокрема Т. Піроженко, – це суто наукове прогнозування і точне відтворення педагогічних дій, які забезпечують досягнення оптимальних запланованих

результатів. Водночас, педагогічна технологія є обов'язковим компонентом освітньо-виховного процесу, який відображає його провідні, сутнісні характеристики – сукупність послідовних взаємодій з метою розвитку.

Сучасна науковиця І. Дичківська (2015) визначає технологію як науку про майстерність, а фундаментальним у будь-якій технології, за її переконанням, є детальне визначення кінцевого результату й точне його досягнення. Науковиця вважає, що дотепер триває дискусія з приводу того, чи існує взагалі в природі так звана «педагогічна технологія» як інструмент навчання і виховання, яким зможуть оволодіти педагоги. Прихильники однієї теорії вважають, що виховання і навчання – є суто творчим процесом, інтуїтивним пізнанням світу іншої особистості. Їх супротивники наполягають на думці, що освітньо-педагогічна діяльність має повністю інструментальний характер, метою якого є виховання особистості з комплексом певних якостей.

Професорка О. Антонова (2015) зауважує, що будь-яка педагогічна технологія обов'язково має дотримуватись визначених методологічних вимог; науковиця акцентує увагу на таких основних критеріях, за якими має розроблятися педагогічна технологія:

- концептуальність (опертя на чинну наукову концепцію, яка має філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей);
- системність (наявність усіх ознак системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх компонентів, цілісність);
- керованість, яка надає можливість планування, проєктування освітньо-виховного процесу, діагностики, варіювання засобами, методами, формами з метою коригування результатів;
- ефективність (сучасні конкурентні умови вимагають від педагогічних технологій ефективності за результатами й виваженими витратами, гарантованого досягнення запланованих стандартів освіти);
- відтворюваність, яка уможливує застосування (повторення) педагогічної технології в подібних умовах, освітніх закладах, з іншими суб'єктами.

Суттєвою особливістю педагогічних технологій, за переконанням провідних дослідників (О. Антонова, Б. Беспалько, І. Дичківська, І. Підласий, Т. Піроженко, А. Харченко та ін.), є гарантування успішності кінцевого результату і проєктування майбутнього освітньо-виховного процесу. Сьогодні талановиті педагоги-практики створюють і впроваджують авторські технології, які поєднують і відображують елементи вже апробованих технологій. Безперечно, що надважливим є збереження морального аспекту будь-якої технології, який І. Дичківська (2015) вбачає в

моральній безпеці, валеологічній обґрунтованості, духовній екологічності педагогічної технології. Науковиця зауважує, що в основу кожної технології мають бути покладені принципи гуманістичного світогляду, усвідомлення єдності природи і людини, відмова від авторитарного стилю мислення, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого.

**Мета статті** – схарактеризувати особливості застосування мультидисциплінарних технологій фахових методик в освітньо-виховному процесі закладів дошкільної освіти.

**Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів.** Аналіз досліджень світових і вітчизняних авторів (Т. Аугсбург, О. Бокшиц, С. Гончаренко, Т. Осборн, Н. Поліхун, І. Сліпухіна, І. Чернецький та ін.) дозволив констатувати, що залежно від характеру взаємодії між дисциплінами можна виокремити декілька видів реалізації міждисциплінарного підходу. Терміни «мультидисциплінарність», «інтердисциплінарність» і «трансдисциплінарність» позначають взаємодію декількох дисциплін. Особливістю мультидисциплінарного підходу, на яку вказують науковці в своїх дослідженнях (В. Бойчук, О. Бойчук, 2020), є залучення знань з різних предметних галузей, але не їх поєднання. Показниками застосування мультидисциплінарного підходу є: взаємодія декількох дисциплін (більше двох); фахівці з різних дисциплін, вивчаючи різні аспекти проблеми (проекту): працюють самостійно, паралельно чи послідовно; ставлять індивідуальні цілі; не виходять за межі власної дисципліни; при цьому використовують своєрідні знання, методики та інструменти; діяльності фахівців властива зовнішня узгодженість, зосередженість на потребах дітей.

Застосування мультидисциплінарного підходу необхідне при розв'язанні складної проблеми і допомагає поглянути на неї під різними кутами, з різних позицій і нівелювати одновимірність оцінки.

Дослідники мультидисциплінарного підходу вбачають його переваги в наступному:

- навчання за темами, а не за предметами (дитина усвідомлює зв'язок між науками),
- використання отриманих знань у повсякденній діяльності;
- розвиток критичного мислення та здатності розв'язувати проблемні ситуації;
- надання дитині впевненості у собі і своїх силах;
- удосконалення комунікації та командної роботи;
- поява інтересу до технічних дисциплін;
- креативні та інноваційні підходи до впровадження проєктів;

– підготовка дитини до технологічних інновацій у житті.

Сьогодні, напевно, неможливо уявити освітньо-виховний процес у закладах дошкільної освіти без упровадження освітніх технологій, багато з яких є мультидисциплінарними і потребують від дошкільних фахівців високого рівня педагогічної майстерності, творчості і всебічної обізнаності в різних наукових галузях. Основним завданням впровадження мультидисциплінарних технологій в дошкільній освіті є покращення й оптимізація якості освітніх послуг, що надаються, а також їх спрямованість на розв'язання запитів і вимог суспільства та сучасних законодавчих документів (Закон про дошкільну освіту, Державний стандарт дошкільної освіти, Концепція розвитку дошкільної освіти та ін.). Особливий інтерес на зараз представляють здоров'язбережувальні технології, технології організації цілісного освітнього процесу на основі методу проєктів, технології STREAM-освіти, технології сталого розвитку та формування основ культури споживання, ігрові інноваційні технології, інформаційні комп'ютерні технології, технології проблемного навчання та самостійного розвитку. Зазначені технології враховують специфіку дошкільної освіти, відсутність жорсткої предметності, пропонуючи інтегрований мультидисциплінарний зміст, який відповідає природі дошкільнят, актуальності їх пізнавальних інтересів.

Сьогодні активно впроваджується в освітньо-виховний процес ЗДО технологія проєктної діяльності, яка спонукає дошкільника займати позицію суб'єкта діяльності, спрямована на розвиток самостійності, допитливості, рішучості в доведенні правильності власних ідей і суджень, комунікативних та інтелектуальних здібностей. Застосування проєктної технології покращує ефективність засвоєння знань, сприяє формуванню здатності аналізувати, узагальнювати, робити висновки, висувати ідеї, знаходити нестандартні варіанти розв'язання проблеми, передбачати можливі наслідки рішень, обґрунтовувати власну позицію, знаходити компроміс. Кожен учасник проєкту знаходить свою «нішу», в якій він найбільш вправний, корисний, ефективний.

Дуже важливими і не менш затребуваними на сьогодні є здоров'язбережувальні технології. За переконанням К. Крутій (2019) доречно об'єднати всі існуючі в освітньому полі дошкільної освіти технології, пов'язані зі здоров'ям, до одного узагальнювального поняття – здоров'ятворювальні технології, які поєднують здоров'язбережувальні, здоров'яформувальні та здоров'ярозвивальні технології.

Здоров'язбережувальні технології роблять акцент на зовнішній чинник (створення безпечних, сприятливих умов для збереження здоров'я дітей,

оптимальне співвідношення освітнього та фізичного навантаження, урахування індивідуальних, вікових і статевих особливостей дітей).

Здоров'яформувальні технології акцентують увагу на внутрішньому чиннику (створення умов для розвитку навичок саморегуляції, пробудження внутрішньої потреби бути здоровим, оволодіння методами підвищення внутрішніх ресурсів та потенціалу). В освітньо-виховному процесі закладів дошкільної освіти активно застосовуються такі складові здоров'яформувальної технології: фізична підготовка (заняття), спортивні та рухливі ігри, усі види гімнастики (пальчикова, дихальна, коригувальна, стретчинг, фітбол та ін.), елементи терапії; дитячий фітнес, загартовування, гімнастика, масаж, релаксація.

Здоров'ярозвивальні технології – це комплекс заходів, який реалізується на основі особистісно-розвивальних ситуацій, завдяки яким діти дошкільного віку набувають навички спільного життя та ефективної взаємодії; робиться акцент і на зовнішній, і на внутрішній чинник (вихователь виступає як транслятор знань, умінь і навичок здорового способу життя). Феномен «здоров'ятворення» К. Крутій пояснює як активний процес нескінченного розвитку, удосконалення та самореалізації.

Упровадження технологій «здоров'ятворення» в освітній процес ЗДО вимагає від педагогів високого рівня теоретичної та практичної підготовки, ціннісних орієнтацій до збереження власного здоров'я та здоров'я дітей, використання в освітньому процесі творчих підходів до формування здоров'язбережувальної компетентності.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Застосування мультидисциплінарних технологій потребує від дошкільних фахівців високого рівня педагогічної майстерності, творчості, всебічної обізнаності в різних наукових галузях, а також відкритості до всього нового, прогресивного, рішучості та наполегливості до їх впровадження. У подальших дослідженнях схарактеризуємо сутність інших мультидисциплінарних технологій, які активно впроваджуються в освітньо-виховний процес закладів дошкільної освіти і впливають на підвищення його якості.

### Література

1. Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті. Ч. 1. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2* / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. С. 8-15.

2. Бойчук В., Бойчук О. Мультидисциплінарний підхід до викладання гуманітарних дисциплін у закладах освіти. *Молодий вчений*. № 3.1 (79.1) березень, 2020. С. 6-9.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-є вид., виправлене. Київ: Академвидав, 2015. 349 с.
4. Крутий К. Що ми робимо для здоров'я вихованців або як віднайти необхідну технологію? URL: <http://ukrdeti.com/shho-mi-robimo-dlya-zdorovya-vixovanciv-abo-yak-vidnajti-neobxidnu-technologie/> (дата звернення: 06.03.2023 р.)
5. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція. Наказ № 33 від 12.01.21 р. URL: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro\\_novu\\_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf) (дата звернення: 06.03.2023 р.)

### References

1. Antonova, O. Ye. (2015). Pedagogichni tekhnologii ta yikh klasyfikatsiia yak naukova problema [Pedagogical technologies and their classification as a scientific problem]. *Suchasni tekhnologii v osviti. Ch. 1. Suchasni tekhnologii navchannia : nauk.-dopom. bibliohr. pokazzhch. Vyp. 2 / NAPN Ukrainy, DNPB Ukrainy im. V. O. Sukhomlynskohe; [uporiad.: Filimonova T. V., Tarnavska S. V., Oryshchenko I. O. ta in. ; nauk. konsultant Antonova O. Ye. ; nauk. red. Berezivska L. D.]*. Kyiv. S. 8-15 (ukr).
2. Boichuk, V., Boichuk, O. (2020). Multydystsyplinaryi pidkhid do vykladannia humanitarnykh dystsyplin u zakladakh osvity [A multidisciplinary approach to teaching humanities in educational institutions]. *Molodyi vchenyi. No. 3.1 (79.1) berezen*, S. 6-9 (ukr).
3. Dychkivska, I. M. (2015). Innovatsiini pedagogichni tekhnologii [Innovative pedagogical technologies]: pidruchnyk. 3-ye vyd., vypravlene. Kyiv: Akademyvday (ukr).
4. Krutii, K. (2019). Shcho my robymo dlia zdorovia vykhovantsiv abo yak vidnaiti neobkhidnu tekhnologiiu? [What we do for the health of pets or how to find the necessary technology]. Retrieved from: <http://ukrdeti.com/shho-mi-robimo-dlya-zdorovya-vixovanciv-abo-yak-vidnajti-neobxidnu-technologie/> (date of appeal: 06.03.2023) (ukr).
5. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnogo standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia (2021). [About the statement of the Basic component of preschool education]. Nakaz № 33 vid 12.01.21 r. Retrieved from: [https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro\\_novu\\_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf) (date of appeal: 06.03.2023) (ukr).

## APPLICATION OF MULTIDISCIPLINARY TECHNOLOGIES OF PROFESSIONAL METHODS IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS

**O. A. Alieko**

*The article justifies the necessity of using multidisciplinary technologies of professional methods in the educational process of preschool education institutions. An analysis of recent research and publications is presented, in which the implementation of educational technologies is initiated. The requirements of modern legislative documents regarding this problem are characterized. The leading definitions of the study from the perspective of the world and domestic scientists, namely technology, pedagogical technology, and multidisciplinary approach, are analyzed. The article proposes a justification of the positions of supporters and opponents of the theory of the existence of pedagogical technology as a tool for teaching and upbringing, which teachers can master.*

*The article presents the point of view of modern researchers regarding the advantages of using a multidisciplinary approach. The features and indicators of using a multidisciplinary approach are detailed. Attention is focused on the main criteria by which pedagogical technology should be developed. The need to preserve the moral aspect of any technology, its valueological justification, and spiritual ecology is demonstrated. The essence of applying project technology and health-improving technology is specified. The components of health-improving technology are analyzed, namely health-saving, health-forming, and health-developing technologies.*

*The article emphasizes the need to improve the level of pedagogical mastery, creativity, and professional competence of preschool specialists when implementing multidisciplinary technologies and professional methods into the educational process of preschool education institutions.*

**Keywords:** *multidisciplinary approach, technology, pedagogical technology, educational process, preschool education institution.*

**Алеко Оксана Анатоліївна** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Дніпро, Україна). E-mail: aleko.oksana@gmail.com

**Alieko Oksana Anatoliivna** – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Preschool Education at SHEI “Donbas State Pedagogical University” (Dnipro, Ukraine). E-mail: aleko.oksana@gmail.com